

*Doç. Dr. Yetkin Çınar*¹

*Doç. Dr. Türkmen Göksel*²

24 HAZİRAN MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMİ SONUÇLARININ SAYISAL ANALİZİ

Bu politika notunda, 24 Haziran 2018 27. Dönem Milletvekili (MV) Genel Seçimlerinin gerçekleşmesinden ve Yüksek Seçim Kurulu'nun (YSK) kesin sonuçları açıklamasının ardından elde edilen veriler kullanılarak;

“24 Haziran MV genel seçiminde; oy dağılımları nasıl gerçekleşti, yeni sistemin etkileri ve temsilde adalet açılarından neler oldu?” ve

“Bu seçimin ardından Meclis'te güç dengeleri, işbirlikleri ve koalisyonlar açısından neler olabilir?”

sorularına sayısal ölçütlere yanıt vermeye çalışılacaktır.³

Bu iki soruyu yanıtlamak için çalışma KISIM 1 ve KISIM 2 olmak üzere ikiye ayrılmıştır:

KISIM 1'de seçimin genel tablosu kısaca özetlenecek, partilerin bölgesel bazda 2015 Kasım seçimlerine göre oy değişimi yaşadıkları bölgeler belirlenecek; sonrasında ise seçim sonuçları ilk kez uygulanan (ittifaklı) seçim sisteminin etkileri ve temsilde adalet göstergeleri açılarından değerlendirilecektir.

KISIM 2'de ise seçimin ardından oluşan Meclis'in işleyişinde karar almada güç dengeleri bakımından neler yaşanabileceği, siyasi partilerin koalisyon yapma davranışlarına yön veren ve literatürde “Güç Endeksleri” (Power Index) olarak bilinen endeksler hesaplanarak analiz edilecektir.

¹ Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi.

² Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi.

³ Bu çalışmaya yaptığı katkılardan dolayı Seyfullah Yürük'e teşekkür ederiz.

KISIM 1**24 Haziran 2018 Seçim Sonuçları**

YSK'nın açıklamış olduğu kesin sonuçlara göre siyasi partileri aldıkları oy oranları (%) ile kazanılan sandalye sayı ve oranları (%) Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. 24 Haziran 2018 MV Genel Seçimi Kesin Sonuçları

PARTİ	2018 Kesin Sonuçları		
	Oy Oranı (%)	Kazanılan Sandalye Sayısı	Kazanılan Sandalye Oranı (%)
AK Parti	42,56	295	49,16
MHP	11,10	49	8,16
CHP	22,65	146	24,33
İYİ Parti	9,96	43	7,16
SP	1,34	0	0
HDP	11,70	67	11,16
Diğer	0,69	0	0

Tablo 1'de öne çıkan noktalar şunlardır:

- Mecliste salt çoğunluğa (301 MV) hiçbir parti tek başına ulaşamamıştır. Tabi bu sonuca bağlı olarak hiçbir parti tek başına Anayasa değişikliğini referanduma götürme (3/5) ve Anayasa değişikliği yapma (2/3) nisabı için gerekli olan sırasıyla 361 ve 401 MV sayılarına da ulaşamamış olmaktadır.
- Listelerden gelen isimlerle birlikte Meclis'te 8 parti temsil edilecektir. Bu partiler; CHP listesinden 3 MV kazanan SP, AK Parti listesinden 1 MV çıkararak BBP ve İYİ Parti listesinden 1 MV alan DP olmak üzere; doğrudan milletvekili çıkararak AK Parti, CHP, HDP, MHP ve İYİ Parti'dir. Diğer bir anlatımla yaklaşık binde 7 oranında oy alan iki parti (HÜDAPAR ve VATAN Partisi) ve bağımsızlar dışında seçime giren tüm partilerin temsilcileri Meclis'te olacaktır.
- Seçim sisteminde yapılan değişiklik ile %9,96 oy alan İYİ Parti'nin Millet İttifakı içerisinde seçime girmesi nedeniyle %10 barajına takılmadığı ve dolayısıyla 43 MV çıkarabildiği görülmektedir. Stratejik oy kullanma etkisi bir kenara bırakılırsa mevcut oy oranı ile ittifaksız sistemde İYİ Parti hiç MV çıkaramayacak ve %9,96 oranındaki seçmen iradesi Meclis dışında kalacaktır.
- Milliyetçi tabana sahip MHP ile -tamamıyla olmasa da- bu partiden ayrılımlar ile oluşan İYİ Parti'nin oy toplamı %21,06 olarak gerçekleşmiş ve bu oran Meclis aritmetiğini önemli ölçüde etkilemiştir.

Bölgesel Bazda Partilerin 2015 Kasım Seçimlerine Göre Oy Kazanç ve Kayıpları

Bu çalışmada 2018 Haziran seçim sonuçları ile 2015 Kasım seçim sonuçları karşılaştırılarak, 2015'ten 2018'e bölgesel bazda partilerin oy değişimleri de incelenmiştir.

Toplu olarak değerlendirdiğimizde; 2015 Kasım seçimlerinde yer almayan İYİ Parti'nin elde etmiş olduğu %9,96'lık oy oranına karşılık AK Parti'nin 6,94, CHP'nin 2,68 ve MHP'nin 0,80 puanlık oy kaybı olduğu görülmektedir. Elbette bu oranların kayıp ve kazanç yaşayan partiler arasında doğrudan geçişler olduğu söylenemez. Örneğin AKP'den azalan oy MHP'ye, MHP'den de İYİ Parti'ye geçmiş olabilir (benzeri geçiş örneklerini çoğaltmak mümkündür). Yine de MHP ve İYİ Parti'nin toplam oyu beraber düşünülüğünde Kasım 2015 seçimlerinde AK Parti'ye bu kesimden geçmiş oyların 2018 seçimlerinde yeniden bu kesimlere dönmüş olabileceği değerlendirilebilir. HDP oylarında ise Kasım 2015 seçimlerine göre 0,94 puanlık bir artış olmuştur. Bu artışta CHP'den gelen (HDP'nin baraj altında kalmaması için) stratejik oyların önemli rol oynadığı söylenebilir.

İller ve partiler bazında yapılan analizlerin sonuçları ise EK'teki tabloda sunulmuştur. Bu sonuçlara göre;

- AK Parti sadece 12 ilde oyunu 2015 Kasım seçimlerine göre artırmıştır. Bu illerde AK Parti'nin oy oranı ortalama olarak 2015 Kasım'a göre 3 puan (yüzde fark) artmış bulunmaktadır.⁴ En çok oyunu artırdığı il ise 7,45 puan ile Hakkâri'dir. AK Parti'nin (en çok) oy kazandığı bu 12 il değerlendirildiğinde; neredeyse tamamının (Edirne hariç hepsinin) doğu ve güneydoğu illeri olduğu (Hakkâri, Şırnak, Tunceli, Siirt, Kars, Mardin, Van, Ağrı, Bitlis, Ardahan, Diyarbakır) görülmektedir. Ayrıca, bu illerin 10 tanesinin yani % 80'den fazlasının aynı zamanda HDP'nin en çok oy kaybettiği iller arasında olduğu göze çarpmaktadır. (Bkz. EK'teki tablo AK Parti için ilk 12, HDP için son 12 sıra).⁵

Diğer bir açıdan HDP'nin (en çok) oy kaybettiği 16 il incelendiğinde bu illerin neredeyse tamamında (Kars hariç) aynı zamanda Cumhur İttifakı'nın diğer üyesi olan MHP'nin oyunu (0,09 ile 11,23 puan arasında) artırdığı görülmektedir. Bunlardan İğdir MHP'nin oyunu 11,23 puanla en çok artırdığı ikinci il olup bu ilde Kasım 2015 seçimlerine göre AK Parti'nin oyu 10,25 puan HDP'nin oyu ise 8,41 puan azalmıştır.

Bu sonuçlara göre, özellikle doğu ve güneydoğu illerinde Kasım 2015 seçimine göre Cumhur İttifakı'nın önemli bir başarı elde ettiği şeklinde değerlendirilebilir.

⁴ Burada "puan" ya da "yüzde fark" ile kastedilen; bir partinin ilgili bölgede Haziran 2018'de aldığı oy yüzdesi (oranı) ile aynı bölgede Haziran 2018'te aldığı oy yüzdesi (oranı) arasındaki farktır. Örneğin Hakkâri'de AK Parti'nin 2015 Kasım seçimlerindeki oy oranı %12,62 iken 2018 Haziran seçimlerinde %20,07 olmuştur. Bu durumda $\%20,07 - \%12,62 = \%7,45$ olduğundan, bu bölgede AK Parti'nin 2015'ten 2018'e yüzde farkı olarak %7,45 ya da daha basitçe 7,45 puan artış kaydettiği söylenmektedir.

⁵ EK'teki tabloda partiler bazında en fazla oy kaybı/kazancı yaşanan iller için koyu boyanmış satırlar incelenebilir. Tabloda en çok oy kazanılan iller (oy kazancı varsa ilk 25 il) koyu siyah, her parti için sıralamada en alta kalan iller (oy kaybı varsa 25 il) ise koyu kırmızı vurgulanmıştır. Örneğin AK Parti'de oy kazancı olan 12 il, HDP'de oy kaybı olan 16 il olduğundan (25'ten az) yalnızca bu iller vurgulanmıştır. İYİ Parti'de ise oy kaybı olan il olamayacağından ilk 25 il vurgulanmıştır.

- Kasım 2015 seçimlerinde var olmayan ve ekseriyetle MHP'den ayrılan kadrolar tarafından kurulan İYİ Parti'nin 24 Haziran 2018'de ilk defa katıldığı seçimlerde en fazla oy aldığı illerin çoğunluğu aynı zamanda hem MHP'nin hem de İYİ Parti ile Millet İttifakı'nı oluşturan CHP'nin en fazla oy kaybettiği iller arasındadır. İYİ Parti'nin en çok oy aldığı 25 il ile MHP'nin en çok oy kaybettiği 25 il karşılaştırıldığında bu kümelerin yaklaşık %85 oranında örtüştüğü görülecektir (Bkz. EK'teki tabloda İYİ Parti için ilk 25, MHP için son 25 sıra). İYİ Parti'nin bu illerdeki oy oranı ortalaması %14'tür. MHP'nin en çok oy kaybettiği 25 ilde ise kaybı ortalama 6 puan düzeyindedir.

İYİ Parti ve CHP arasında iller bazında örtüşme oranı ise (İYİ Partinin oy aldığı 25 il ve CHP'nin en çok oy kaybettiği 25 il) yaklaşık %70 düzeyindedir. CHP kendi sırasındaki son 25 ilde ortalama 6 puan civarında oy kaybetmiştir. Bu sonuç da İYİ Parti'nin, gerek kuruluşu gerekse Millet İttifakı'nın içinde yer almasıyla, kazandığı oyları çoğunlukla MHP ve CHP tabanından aldığını göstermektedir.

- MHP'nin en fazla oy kazandığı illerin aynı zamanda AK Parti'nin en fazla oy kaybettiği iller arasında olduğu da EK'teki tablodan görülmektedir. Bu illerde örtüşme oranı %70 civarındadır. AK Parti son 25 bölgede ortalama 13 puan civarında oy kaybederken; MHP, en çok oy kazandığı (ilk 25 sıradaki) bölgelerde oyunu ortalama 6 puan artırmıştır. Bu sonuç yine ittifaklı sistemin bir etkisi olarak değerlendirilebilir. Zira daha önce AK Parti'ye giden milliyetçi oyların bir kısmı MHP'yle yapılan Cumhur İttifakı'nın etkisiyle oluşan stratejik oy verme davranışı nedeniyle MHP'ye dönmüş olabilir.
- Son olarak bu analizde elde edilen sonuçlardan HDP'nin en fazla oy kazandığı 25 il ile CHP'nin en fazla oy kaybettiği 25 ilin yaklaşık %70 düzeyinde (18/25) örtüştüğü görülmektedir. Bu durum da HDP'nin baraj altı kalmasını istemeyen bir kısım CHP seçmenin stratejik oy davranışı ile açıklanabilir. HDP'nin bu illerdeki oy kazancı ortalama 2 puan civarındadır. CHP'nin en çok oy kaybettiği 25 ilde ise kaybı ortalama 6 puan düzeyindedir.

Bu sonuçların incelenmesi, yukarıda da belirtildiği gibi doğrudan oy kaymalarını / geçişlerini göstermemekle birlikte, özellikle önümüzdeki yerel seçimler öncesinde tüm siyasi aktörlerin bölgesel olarak önemli çıkarımlar yapmasını sağlayabilir. Bu doğrultudaki daha ayrıntılı analizler ve ilişkili siyasi değerlendirmeler bu çalışmanın kapsamı dışındadır.

Yeni Sistemin Etkisi: İttifak Sisteminin Alternatif Senaryolar ile Analiz Edilmesi

Bu alt başlıkta öncelikle İttifaklı Seçim Sisteminin etkisini görebilmek için aşağıda belirtilen senaryo analizleri yapılmıştır:

- i) İlk senaryoda, yukarıda Tablo 1'de sunulan ve 24 Haziran 2018 seçimlerinin kesin sonuçlarını gösteren oy oranlarının "ittifaksız bir sistem olsaydı nasıl bir sandalye dağılımı ortaya çıkaracağı" sorusuna yanıt aranmıştır (**SEN1**). (Bu senaryoda partilerin seçimde aldıkları oy aynı kalmak üzere seçime ayrı partiler olarak girdikleri varsayılarak eski sistemdeki gibi MV dağıtım simülasyonu yapılmıştır.)
- ii) SEN1'e ek olarak İYİ Parti'nin barajı geçmesi halinde ittifaksız bir sistemde nasıl bir sandalye dağılımı ortaya çıkacağı analiz edilmiştir (**SEN2**).

Bu iki senaryonun sonuçları aşağıda Tablo 2'de sunulmaktadır.

Tablo 2. İttifak Olmasa İdi Sandalye Dağılımı Nasıl Olurdu?

	AK Parti	MHP	CHP	İYİ Parti	SP	HDP	TOPLAM
GERÇEKLEŞEN	295	49	146	43	0	67	600
SEN1	322	58	145	0	0	75	600
SEN2	306	52	133	37	0	72	600

*SEN: Senaryo

Bu simülasyonlarda öne çıkan sonuçlardan bazıları şunlardır:

- İlk sonuç, SEN1’de AK Parti’nin ittifaksız durumda -İYİ Parti baraj altında kalmaktadır- tek başına Meclis’teki çoğunluğu (301 MV) kazandığıdır. Mevcut duruma göre bu senaryoda, AK Parti 27 MV ve MHP 9 MV olmak üzere AKP ve MHP toplamı 36 MV daha fazla çıkarmakta ve toplamları 380 MV ile 3/5 nisabını (360 MV) aşabilmektedir.
- İttifaksız sistemde, SEN2’de dahi (İYİ PARTİ %9,96 yerine %10 alıp barajın üstünde kalsa bile) AK Parti tek başına Meclis çoğunluğunu (301 MV) sağlamaktadır.

24 Haziran 2018 Sonuçlarının Temsilde Adalet Açısından Değerlendirilmesi

Bu alt bölümde 24 Haziran 2018 sonuçları için temsilde adaletsizliği ölçmekte yaygın olarak kullanılan “Orantısızlık Endeksi” hesaplanacak ve 2002 ile 2018 yılları arasındaki MV genel seçim sonuçları için hesaplanan endeks değerleri ile karşılaştırılacaktır.

Çalışmada, partilerin aldıkları oy oranı ölçüsünde sandalye oranına sahip olmaları anlamına gelmekte olan “temsilde adalet” kavramının nesnel olarak ölçümü için “orantısızlık endeksi” kullanılmıştır. Orantısızlık endeksi hesaplanırken seçime giren tüm partilerin sandalye oranları ile oy oranları arasındaki mutlak fark bulunur ve bu değerlerin en yüksek olanı o seçim için “orantısızlık endeksi” olarak kullanılır.⁶ Bu endeks değeri 0 ile 100 arasında değer almakta ve 100’e (0’a) yaklaştığında temsilde adaletsizlik artmaktadır (azalmaktadır).

Tablo 3. 2002-2018 MV Genel Seçimlerinde Orantısızlık Endeks Değerleri

Yıllar	Orantısızlık Endeksi (%)
2002	31,72
2007	15,42
2011	9,62
2015 (Haziran)	6,03
2015 (Kasım)	8,13
2018	6,57
2018 (İttifak Olmasa İdi)	11,10

Tablo 3’te görüldüğü üzere 2002, 2007 ve 2011 seçimlerinde temsilde adalet diğer seçimlere nazaran daha azdır. Bir başka deyişle bu 3 seçimde sandalye-oy orantısızlığı diğer seçimlere göre daha yüksek seviyededir.

⁶ Literatürde bu tanımın dışında da kullanılan “orantısızlık endeksleri” olmakla beraber bu tanım en yaygın kullanılanlardan biridir.

2018 seçimi ise -İttifak sisteminin de uygulanmasıyla / etkisiyle- son 6 seçim arasında (2015 Haziran seçimiyle birlikte) temsilde adalet düzeyinin en yüksek olduğu seçimlerden biridir.

Fakat 2018 seçimlerinde, Tablo 4'ün son satırında gözüktüğü üzere, "eğer ittifak sistemi uygulanmasa idi" (Bkz. yukarıdaki bölümdeki SEN1) 2018 seçimlerinde orantısızlık endeksi 11,10 olacak yani son 6 seçim arasında temsilde adaletin en az sağlandığı 3. seçim olacaktı. Bu sonuç ittifak sisteminin seçim barajını ortadan kaldırması suretiyle temsilde adalete ne ölçüde katkıda sağladığını bir kez daha ortaya koymaktadır.

Temsilde adaleti değerlendirmek açısından çalışmaya ilave bir senaryo analizi dâhil edilmiştir:

SEN3 adı verilen bu analizde HDP ve İYİ Parti'nin aynı anda baraj altı kaldığı durum analiz edilmiştir. Bu senaryoda HDP'nin baraj altında oy aldığı ve İYİ Parti'nin de Millet İttifakı'na dâhil olmadığı varsayılmıştır. Böylelikle %10 barajının hem HDP açısından bir engel olabileceği hem de ittifaka katılmamış İYİ Parti'nin de yine %10 barajına takıldığı bir durumda, seçim barajının temsilde adaleti ittifaka katılmayan partiler açısından ne kadar zedeleyebileceği sayısal olarak ortaya konmuştur.

Sonuçlar Tablo 4'te sunulmaktadır.

Tablo 4. HDP ve İYİ Parti'nin Olası Baraj Altı Olma Durumu Senaryosu (SEN3) Sonuçları

	AK Parti	MHP	CHP	İYİ Parti	SP	HDP	TOPLAM
GERÇEKLEŞEN	295	49	146	43	0	67	600
SEN3	384	64	151	0	1	0	600

Bu simülasyonda öne çıkan sonuçlardan bazıları şunlardır:

- Gerçekleşen durumda AK Parti mevcut oy oranı olan %42,56 ile sandalyelerin %49,16'sını almakta, fakat SEN3 ile nitelenen senaryoda yani HDP ve İYİ Parti'nin aynı anda baraj altı kalması durumunda ise, aynı oy oranı ile sandalyelerin %64'üne sahip olmaktadır. Bu sonuçlar, yeni sistemin (ittifaklarla birlikte %10 seçim barajını ittifaka katılan partiler için ortadan kaldırırsa da) ittifaka katılmayan partiler için yine önemli bir engel olduğunu ve bu bakımdan temsilde adaleti önemli ölçüde (olumsuz yönde) etkileyebileceğini göstermektedir.
- SEN3 sonuçlarına göre AK Parti hem salt çoğunluğu kazanmakta hem de Anayasa değişikliklerini referanduma götürme nisabını ($3/5 \cdot 600 = 360$ MV) aşmaktadır. Ayrıca, Cumhur İttifakı da 448 toplam MV ile ($2/3 \cdot 600$) 400 MV'ni aşarak Anayasayı değiştirme çoğunluğuna sahip olmaktadır.

KISIM 2

Hiçbir partinin Meclis'te çoğunluğu elde edememesi ile "konu-temelli" (issue based) koalisyonlar döneminin başlayacağı düşünülebilir. Bu yaklaşımla, önümüzdeki dönemde partilerin koalisyon olasılıklarını da dikkate alan "güç endeksleri" (power index) önemli göstergeler olacaktır. Bu bakımdan bu kısımda, seçimin ardından Meclisin işleyişinde neler yaşanabileceğine ilişkin bir gösterge niteliği taşıyarak siyasi karar alıcılara yardımcı olabileceği düşünülerek, siyasi partilerin konu-temelli güç endeksleri hesaplanmış ve analiz edilmiştir.

Meclis'te mevcut seçim sonuçlarına göre oluşan sandalye dağılımı ve çok sayıda partinin yer aldığı düşünüldüğünde çeşitli karar yeter sayılarının sağlanmasını gerektiren durum ve konularda koalisyonlar yapılması gerekecektir. Diğer bir anlatımla, partilerin çeşitli karar yeter sayılarına (örneğin çoğunluk yeter sayısı olan 301 veya bir Anayasa değişikliğini referanduma götürme yeter sayısı olan 361 MV) ulaşmak için koalisyonlar veya işbirlikleri yapmaları gerekebilir. Partilerin sahip oldukları sandalye oranları temel alındığında her bir partinin koalisyonların oluşmasındaki belirleyici rolü o partinin "gücünü" yansıtmaktadır. Eğer parlamentoda üç veya üçten fazla parti varsa, bunların hiç birinin çoğunluk nisabını aşamama olasılığı vardır. Bu durumlarda partiler çeşitli koalisyon ya da işbirliklerine giderler. Bu açıdan, bir kararın alınması için gerekli nisabı sağlayacak koalisyon bileşimleri özel bir önem arz eder. İşte bu belirleyici rol hesabına dayalı olarak her parti için 0 ile 1 arasında hesaplanan ve toplamı 1 olan endeksler mevcuttur.

Bunların en bilinenleri Shapley ve Shubik ile Banzhaf güç endeksleridir.⁷ Ayrıca, Aleskerov (2005)'te bu endeksler partilerin koalisyon yapma tercihleri / olasılıklarını da dikkate alan bir yapıya genişletilmiştir.⁸

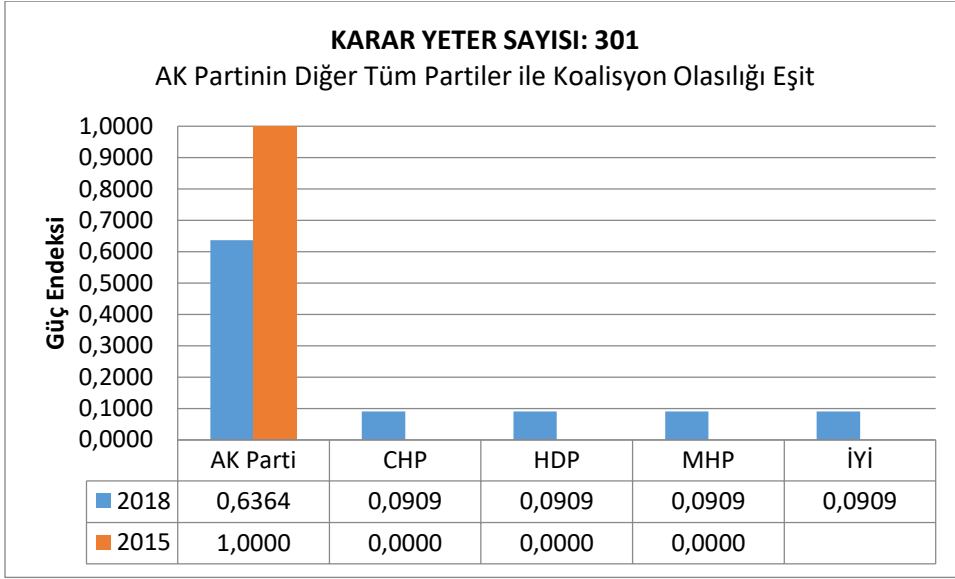
2018 Haziran seçimlerinden sonra ortaya çıkan mevcut Meclis yapısına göre koalisyonlarda Cumhuriyet İttifakı'nın üyelerinin belirleyici olacağını öngörmek mümkündür. Buna göre yapılan hesaplamalarda elde edilen sonuçlar aşağıdaki grafiklerde gösterilmekte ve yorumlanmaktadır:

Şekil 1a ve Şekil 1b'de AK Parti'nin diğer tüm partilerle koalisyon olasılığının eşit olduğu varsayımı altında (klasik Banzhaf) hesaplanan güç endeksleri 2015 ve 2018 Meclisleri için karşılaştırmalı olarak sunulmaktadır. Şekil1a'da karar yeter sayısı 301; Şekil 1b'de ise karar yeter sayısı 361 için hesaplamalar yapılmıştır.

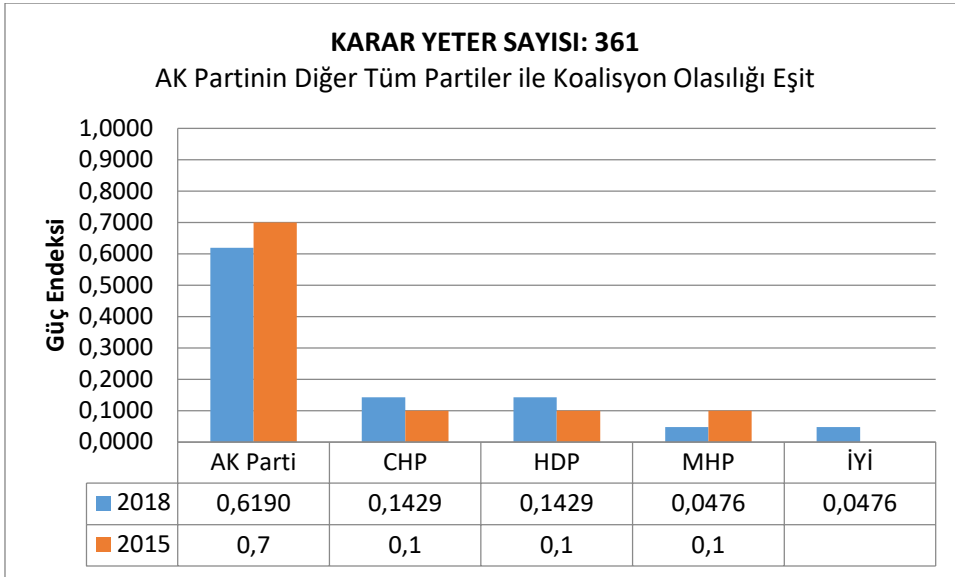
⁷ Örneğin Meclis'te yer alan üç parti söz konusu ise (A, B, C) bunlar, tek elemanlı kümeleri de içine alacak şekilde 7 tane birleşimle koalisyon kurabilirler. Ancak bu koalisyonların bazıları ilgili karar kotasını (yeter sayısını) aşabilirken, bazıları aşamaz. Kotayı (yeter sayıyı) aşan koalisyonlara "kazanan", aşamayanlara ise "kaybeden" koalisyon denmektedir. Genel anlamda, herhangi bir partinin "kazanan" bir koalisyondan çekilmesi durumunda o koalisyon "kaybeden" haline dönüşüyorsa, bu türdeki koalisyonların tüm kazanan koalisyonlar içerisindeki payının o partinin Meclis içindeki gücünü gösterdiği düşünülmektedir. Bu konudaki endeksler için formülasyon şu kaynağın 40-41. sayfalarında bulunabilir: Göksel, T. & Çınar Y., "Mevcut Seçim Sisteminin İyileştirilmesine Yönelik Sayısal Analizler ve Politika Önerileri", TEPAV Yayını, No: 58, 2011. http://www.tepav.org.tr/upload/files/1319107851-7.Mevcut_Secim_Sisteminin_Iyilestirilmesine_Yonelik_Sayisal_Analizler_ve_Politika_Onerileri.pdf

⁸ Aleskerov F. (2005), Power indices taking into account agents' preferences, <http://www.lse.ac.uk/cpnss/assets/documents/voting-power-and-procedures/workshops/2005/aleskerov.pdf>

Şekil 1a.

Şekil 1b.

Şekil 1a'dan 301 nisabına göre; 2015'te AK Parti'nin tek başına iktidar olmasının verdiği 1,00 güç endeks değerinden, 2018'deki Meclis dağılımına göre 0,64 endeks değerine düştüğü; kalan gücün ise diğer partiler arasında eşit oranda (0,09) paylaşıldığı görülmektedir.

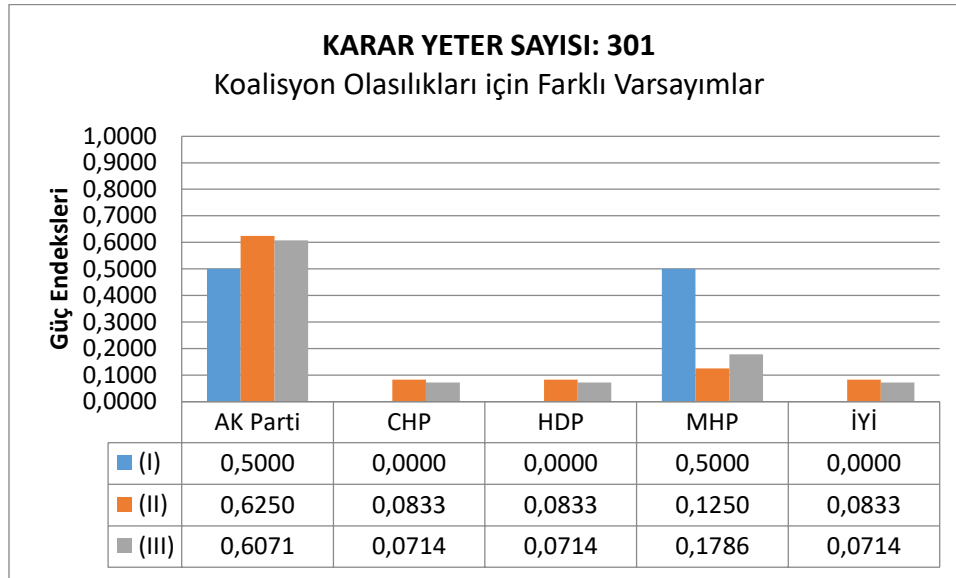
Şekil 1b'de ise 361 nisabına göre 2015'te AK Parti'nin sahip olduğu 0,7'lik gücünün 2018'de 0,62'ye düştüğü; kalan gücün paylaşımında CHP ve HDP'nin 0,14'er endeks değerleriyle MHP ve İYİ Parti'nin 0,04'er olan güç değerlerinden daha iyi konumda oldukları görülmektedir. Buradan Anayasa değişikliğini referanduma götürmek üzere AK Parti'nin asıl olarak CHP ve HDP ile anlaşacağı konularda daha kolay ilerleyebileceği anlaşılmaktadır.

Bunun dışında AK Parti'nin diğer tüm partilerle aynı oranda koalisyon yapma olasılığının olmadığı düşünülerek **301 nisabı için** aşağıdaki varsayımlara bağlı senaryolar oluşturulmuştur:

- Senaryo (I): AK Parti sadece MHP ile koalisyon yapabilir. Yani diğer partiler koalisyon olasılığı 0'a eşittir.
- Senaryo (II): AK Parti MHP ile koalisyon yapabilir. Diğer tüm olası koalisyonların olasılığı AK Parti + MHP'ninkinin yarısıdır.
- Senaryo (III): AK Parti MHP ile koalisyon yapabilir. Diğer tüm olası koalisyonların olasılığı AK Parti + MHP'ninkinin 1/4'ü kadardır.

2018 Meclis aritmetiği baz alınarak bu senaryolara göre hesaplanan güç endeksleri aşağıdaki Şekil 2'de sunulmuştur:

Şekil 2.

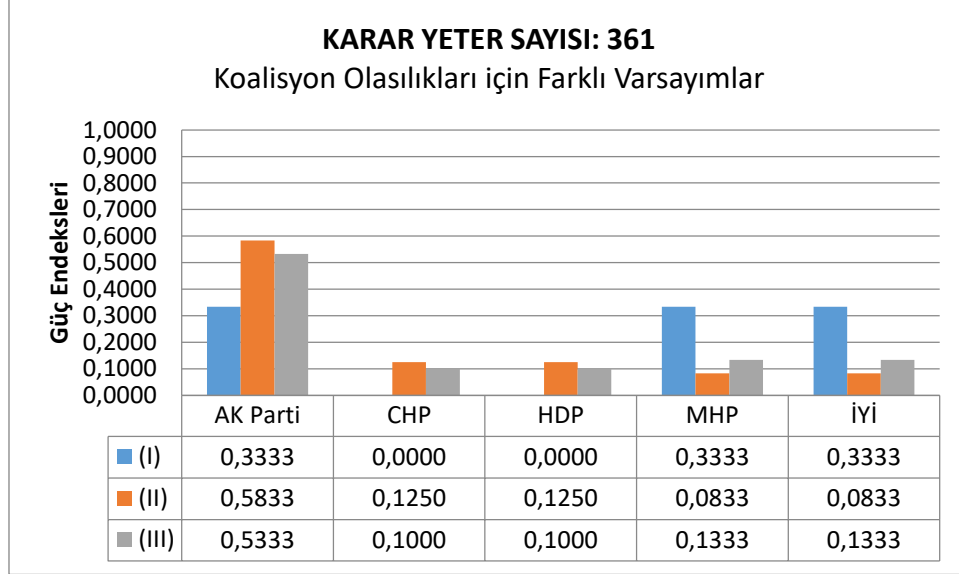
Şekil 2'den çıkarılacak temel sonuç; Ak Parti'nin sadece MHP ile yapabileceği bir koalisyon konusunda gücü MHP ile eşit yani 0,50 iken, diğer partilerle de uzlaşabileceği konularda daha esnek davranabileceği ve gücünü arttırabileceğidir. Bu durumda MHP'nin gücü düşerken diğer partiler güç kazanmaktadırlar.

AK Parti'nin diğer tüm partilerle aynı oranda koalisyon yapma olasılığının olmadığı düşünülerek **361 nisabı için** benzer senaryolar (varsayımlar) oluşturularak da sonuçlara bakılabilir:

- Senaryo (I): AK Parti sadece MHP ile koalisyon yapabilir. Ancak bu nisap için yeterli olmadığından, bu senaryoda sadece AKP + MHP + İYİ'nin koalisyon yapabildiği bir durum incelenmiş, diğer tüm koalisyonlara 0 olasılık verilmiştir.
- Senaryo (II): AK Parti, MHP ve İYİ Parti ile koalisyon yapabilir. Diğer tüm olası koalisyonlar bunun yarısı olasılıkla gerçekleşebilir.
- Senaryo (III): AK Parti, MHP ve İYİ Parti ile koalisyon yapabilir. Diğer tüm olası koalisyonlar bunun 1/4'ü olasılıkla gerçekleşebilir.

2018 Meclis aritmetiği baz alınarak bu senaryolara göre hesaplanan güç endeksleri aşağıdaki Şekil 3'de sunulmuştur:

Şekil 3.

Şekil 3'ten çıkarılacak temel sonuç yine, bu sefer 361 karar yeter sayısı için; AK Parti'nin sadece MHP ve İYİ Parti ile yapabileceği bir koalisyon konusunda gücünün MHP ve İYİ Parti ile eşit yani 0,33 iken, diğer partilerle de uzlaşabileceği konularda daha esnek davranabileceği ve gücünü arttırabileceğidir. Bu durumda MHP ve İYİ Partinin güçleri düşerken diğer partiler güç kazanmaktadırlar.

Yukarıdaki hesaplamalara benzer analizler partilerin koalisyon olasılıkları ve çeşitli nisaplar belirlendiğinde durum ve konu bazında Meclis'teki güç dengelerinin hesaplanması ve uzlaşma yollarının aranması için kullanılabilir.

GENEL DEĞERLENDİRME

Bu çalışmada öncelikle seçimin genel tablosu kısaca özetlenmiş, partilerin bölgesel bazda 2015 Kasım seçimlerine göre oy değişimi yaşadıkları bölgeler belirlenmiş; sonrasında ise seçim sonuçları yeni seçim sisteminin (ittifaklı seçim) etkileri ve temsilde adalet açılarından değerlendirilmiştir. Çalışmada ayrıca, seçimin ardından oluşan Meclisin işleyişinde karar almada güç dengeleri bakımından neler yaşanabileceği, siyasi partilerin koalisyon yapma davranışlarına yön veren ve literatürde “Güç endeksleri (Power Index)” olarak bilinen endeksler hesaplanarak analiz edilmiştir.

2018 Haziran seçimi kesin sonuçlarına göre; Meclis’te salt çoğunluğa (301 MV) hiçbir parti tek başına ulaşamamıştır. Listelerden gelen isimlerle birlikte Meclis’te 8 parti temsil edilecektir. Bu açıdan temsilde adalet artmıştır. 2015 Kasım seçimlerinde yer almayan İYİ Parti’nin %9,96’lık oy oranına karşılık AK Parti’nin 6,94, CHP’nin 2,68 ve MHP’nin 0,80 puanlık oy kaybı olduğu görülmektedir. Elbette bunların doğrudan geçişler olduğu söylenemez. Örneğin AKP’den azalan oy MHP’ye oradan da İYİ Parti’ye geçmiş olabilir (benzeri geçiş örneklerini çoğaltmak mümkündür).

Ayrıca, MHP ve İYİ Parti’nin toplam oyu beraber düşünülüğünde Kasım 2015 seçimlerinde AK Parti’ye bu kesimden geçmiş oyların 2018 seçimlerinde yeniden bu kesimlere dönmüş olabileceği düşünülebilir. 2015 Kasım seçimleri ile kıyaslandığında 2018 Haziran seçimlerinde partilerin bölgesel bazda oy kayıp / kazançları incelendiğinde ilgi çekici sonuçlara ulaşılmıştır:

Ek’te sonuçları tablo halinde sunulan bu analize göre; AK Parti sadece 12 ilde oyunu 2015 Kasım seçimlerine göre artırmıştır. AK Parti’nin (en çok) oy kazandığı bu 12 il değerlendirildiğinde; neredeyse tamamının (Edirne hariç hepsinin) doğu ve güneydoğu illeri olduğu ve bu illerin %80’den fazlasının aynı zamanda HDP’nin en çok oy kaybettiği iller arasında bulunduğu göze çarpmaktadır. Diğer bir açıdan HDP’nin (en çok) oy kaybettiği 16 il bulunmaktadır ve bu iller incelendiğinde bunların neredeyse tamamında aynı zamanda Cumhur İttifakı’nın diğer üyesi olan MHP’nin oyunu artırdığı görülmektedir. Bu sonuçlar, özellikle doğu ve güneydoğu illerinde Kasım 2015 seçimine göre Cumhur İttifakı’nın önemli bir başarı elde ettiği şeklinde değerlendirilebilir.

İYİ Parti’nin 24 Haziran 2018’de ilk defa katıldığı seçimlerde en fazla oy aldığı illerin çoğunluğunun aynı zamanda hem MHP’nin hem de İYİ Parti ile Millet İttifakı’nı oluşturan CHP’nin en fazla oy kaybettiği iller arasında olduğu bir diğer tespittir. MHP’nin en fazla oy kazandığı illerin aynı zamanda AK Parti’nin en fazla oy kaybettiği iller arasında olduğu da görülmüştür. Son olarak HDP’nin en fazla oy kazandığı iller ile CHP’nin en fazla oy kaybettiği illerin de büyük oranda örtüştüğü tespit edilmiştir.

Tüm bu sonuçlar doğrudan oy kaymalarını / geçişlerini göstermemekle birlikte, özellikle önümüzdeki yerel seçimler öncesinde tüm siyasi aktörlerin bölgesel olarak önemli çıkarımlar yapmasını sağlayabilir. Böyle bir analiz ve ilişkili siyasi değerlendirmeler bu çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur.

İttifaklı seçim sisteminin 2018 Haziran seçimleri üzerindeki temel etkileri ise (oy davranışlarındaki değişiklik bir kenara bırakıldığında) şu şekilde açıklanabilir:

İttifaklı sistem, ittifakın olmadığı varsayımsal duruma göre temsilde adaleti önemli ölçüde arttırmıştır. İYİ Partinin Millet İttifakı’na dâhil olmadığı ve dolayısıyla %9,96’lık oy ile baraj altı

kalmaması durumunda yaklaşık 5 milyon seçmenin iradesi Meclis dışında kalabilirdi. Bu durumda AK Parti tek başına mutlak çoğunluğa 322 MV ile ulaşmaktadır. Ayrıca, AK Parti 27 MV ve MHP 9 MV olmak üzere AKP + MHP toplamı 36 MV daha fazla çıkarmakta ve toplamları 380 MV ile 3/5 nisabını aşabilmektedir. Bu bakımdan ittifaklı seçim sistemi temsilde adaleti önemli ölçüde artırmış ve 2002-2018 döneminde gerçekleşen seçimler arasında temsilde adaletin en yüksek olduğu iki seçimden biri olmuştur. Dolayısıyla ittifaklı seçim sisteminin hem temsilde adalet, hem de Meclis aritmetiği bakımından bundan sonraki seçimlerde de sonuçları önemli ölçüde etkileyebileceği görülmektedir.

Son olarak, çalışmada hiçbir partinin Mecliste çoğunluğu elde edememesi nedeniyle Meclis'te karar almayı gerektiren durumlarda "konu-temelli" koalisyonlar döneminin başlayacağı varsayılmış, bu açıdan önümüzdeki dönemde partilerin koalisyon olasılıklarını da dikkate alan Güç Endekslerinin önemli göstergeler olacağı düşünülmüştür. Bu analizin temel sonucu 301 MV ile ulaşılan çoğunluk nisabına göre; 2015'te AK Parti'nin tek başına iktidar olmasının verdiği 1,00 güç endeks değerinden 2018'deki Meclis dağılımına göre 0,64 endeks değerine düştüğü, kalan gücün Meclis'e giren diğer partiler arasında eşit (0,09) paylaşıldığı görülmektedir.

Mevcut durumda, AK Parti'nin sadece MHP ile yapabileceği bir koalisyon konusunda gücü MHP ile eşit yani 0,50 iken, AK Parti diğer partilerle de uzlaşabileceği konularda daha esnek davranabilir ve gücünü arttırabilir. Bu durumda MHP'nin gücü düşerken diğer partiler güç kazanmaktadırlar.

360'tan fazla MV ile geçilen karar nisabına göre ise, 2015'te AK Parti'nin sahip olduğu 0,7'lik gücünün 2018'de 0,62'ye düştüğü; kalan gücün paylaşımında CHP ve HDP'nin 0,14'er endeks değerleriyle MHP ve İYİ Parti'nin 0,04'er gücünden daha iyi konumda oldukları tespit edilmiştir. Buradan bir Anayasa değişikliği teklifini referanduma götürmek üzere AK Parti'nin asıl olarak CHP ve HDP ile anlaşacağı konularda daha kolay ilerleyebileceği anlaşılmaktadır.

Tüm sonuçlardan özetle, seçmenin bu seçimde stratejik oy davranışları gösterdiği ve bu davranışında siyasi tercihlerinin yanı sıra ittifaklı sistemin -siyasi yakınlaşmalar sağlaması ve barajın ittifak içindeki partiler için ortadan kaldırması özellikleri nedeniyle- önemli etkilerinin olduğu değerlendirilebilir. Bundan sonra ise Meclis çalışmalarında "konu temelli" koalisyonlar dönemi başlayabilir ve bu dönemde partiler diğerleriyle işbirliği yapmaya yanaştıkları ölçüde güçlerini arttırabilirler.

EK: Kasım 2015 Seçimlerine Göre 2018'deki Oy Oranı / Yüzdesi Farkları – Puan Farkı**(2018 Oy oranı – 2015 Kasım Oy Oranı. Ek açıklama için Bkz. Dipnot 2.)⁹**

AK Parti		CHP		HDP		MHP		İYİ Parti	
İller	Fark (%)	İller	Fark (%)	Fark (%)	Fark (%)	İller	Fark (%)	İller	Fark (%)
Hakkari	7,45	Kırşehir	7,67	Hatay	4,27	Yozgat	12,23	Burdur	19,93
Şırnak	7,08	Elazığ	4,72	Artvin	2,87	İğdır	11,23	Isparta	18,39
Tunceli	3,01	Yozgat	4,28	İzmir*	2,85	Düzce	10,29	Antalya	16,90
Siirt	2,30	Gümüşhane	2,67	Muğla	2,69	Erzincan	8,49	Çanakkale	16,77
Kars	2,28	Aksaray	2,53	Erzincan	2,57	Ordu	7,43	Muğla	16,48
Mardin	1,90	Kilis	2,44	Aydın	2,37	Sivas	7,15	Denizli	16,46
Ağrı	1,79	Siirt	2,38	Ankara*	2,35	Rize	7,04	Kırklareli	16,32
Van	1,74	Hakkari	2,24	Tekirdağ	2,23	Malatya	6,87	Edirne	15,64
Edirne	1,60	Bayburt	2,22	Çorum	2,13	Bartın	6,60	Aydın	14,77
Bitlis	1,02	Mardin	1,96	Mersin	1,98	Şanlıurfa	6,53	Balıkesir	14,71
Ardahan	0,67	Kırıkkale	1,65	Balıkesir	1,94	Bayburt	6,38	Giresun	14,38
Diyarbakır	0,08	Şırnak	1,65	Kocaeli	1,85	Adıyaman	6,19	Bilecik	14,11
Kırklareli	-0,79	Ağrı	1,61	İstanbul*	1,80	Erzurum	4,20	Kırıkkale	13,66
Sinop	-1,00	Erzurum	1,44	Antalya	1,78	Bingöl	4,11	Mersin	13,56
Aydın	-1,33	Nevşehir	1,41	Adana	1,76	Konya	4,09	Manisa	13,56
Muş	-1,46	Karabük	1,41	Eskişehir	1,71	Bolu	4,06	Afyonkarahisar	13,38
Muğla	-1,72	Malatya	1,40	Çanakkale	1,67	Samsun	3,74	Osmaniye	13,35
Adana	-2,13	Şanlıurfa	1,18	Manisa	1,62	Kahramanmaraş	3,40	Eskişehir	13,20
İzmir*	-2,33	Van	1,18	Edirne	1,62	Kırıkkale	3,37	Uşak	12,70
Çanakkale	-2,38	Muş	1,14	Kırklareli	1,57	Siirt	3,37	Bursa*	12,45
Mersin	-2,42	Karaman	1,11	Bursa*	1,56	Tunceli	3,14	Karabük	12,17
Tekirdağ	-2,43	İğdır	1,10	Amasya	1,49	Kayseri	3,12	Adana	12,15
Bilecik	-3,01	Diyarbakır	0,94	Yalova	1,46	Gaziantep	3,10	Amasya	12,11
Uşak	-3,10	Bingöl	0,84	Gaziantep	1,42	Şırnak	2,77	Ankara*	12,10
Zonguldak	-3,38	Adıyaman	0,80	Malatya	1,40	Kütahya	2,62	Çankırı	11,87
Batman	-3,47	Çankırı	0,80	Denizli	1,37	Aksaray	2,45	Niğde	11,84
Manisa	-3,84	Batman	0,68	Uşak	1,36	Muş	2,45	Tekirdağ	11,74
Balıkesir	-4,14	Konya	0,50	Tokat	1,35	Hakkari	2,26	Karaman	11,54
Amasya	-4,34	Sivas	0,45	Sivas	1,27	Bitlis	2,14	Gümüşhane	11,34
Eskişehir	-4,37	Kütahya	0,28	Adıyaman	1,21	Hatay	2,13	Trabzon	11,17
Artvin	-4,68	Kahramanmaraş	0,23	Ardahan	1,19	Kilis	1,99	Kayseri	11,01
Denizli	-4,73	Amasya	0,22	Sinop	1,18	Niğde	1,94	Samsun	10,88
Yalova	-4,97	Kayseri	0,14	Burdur	1,18	Van	1,94	İzmir*	10,88
Isparta	-5,40	Osmaniye	-0,03	Samsun	1,13	Mardin	1,84	Kütahya	10,61

⁹ Tabloda partiler bazında en fazla oy kaybı/kazancı yaşanan iller için koyu (bold) boyanmış ve vurgulanmış satırlar incelenebilir. Tabloda en çok oy kazanılan iller (oy kazancı varsa ilk 25 il) koyu siyah, her parti için sıralamada en altta kalan iller (oy kaybı varsa 25 il) ise koyu kırmızı vurgulanmıştır. Örneğin AK Parti'de oy kazancı olan 12 il, HDP'de oy kaybı olan 16 il olduğundan (25'ten az) yalnızca bu iller vurgulanmıştır. İYİ Parti'de ise oy kaybı olan il olamayacağından ilk 25 il vurgulanmıştır.

24 HAZİRAN MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMİ SONUÇLARININ SAYISAL ANALİZİ

İstanbul*	-6,06	Bitlis	-0,03	Zonguldak	1,12	Çorum	1,68	Aksaray	10,54
Bartın	-6,28	Niğde	-0,19	Kayseri	1,08	Tokat	1,53	Kocaeli	10,31
Antalya	-6,36	Kars	-0,78	Konya	1,03	Sakarya	1,40	Artvin	10,24
Karabük	-6,72	Gaziantep	-1,14	Sakarya	1,02	Zonguldak	1,34	Kilis	10,16
Hatay	-6,98	Bolu	-1,23	Bolu	0,99	Kastamonu	1,20	Kırşehir	10,13
Burdur	-7,44	Trabzon	-1,24	Giresun	0,98	Ağrı	0,98	Yalova	9,79
Kastamonu	-7,76	Kastamonu	-1,42	Ordu	0,98	Diyarbakır	0,78	Kahramanmaraş	9,63
Bursa*	-7,79	Tokat	-1,54	Isparta	0,98	Batman	0,58	Sakarya	9,39
Afyonkarahisar	-8,02	Sakarya	-1,67	Bilecik	0,94	Trabzon	0,43	Tokat	9,34
Kocaeli	-8,19	Çorum	-1,74	Niğde	0,94	Kocaeli	0,12	Kastamonu	9,32
Giresun	-8,21	Ordu	-1,75	Kırıkkale	0,93	Elazığ	0,09	Sinop	9,29
Ankara*	-8,36	Afyonkarahisar	-1,78	Osmaniye	0,93	İstanbul*	-0,33	Nevşehir	9,00
Çorum	-9,29	Rize	-1,83	Bartın	0,89	Nevşehir	-0,50	Konya	8,96
Bingöl	-9,32	Düzce	-1,85	Rize	0,86	Ankara*	-1,09	Bolu	8,55
Sakarya	-9,42	Tunceli	-1,91	Trabzon	0,84	Karaman	-1,25	Ordu	8,47
Kırşehir	-9,43	Uşak	-2,21	Yozgat	0,84	Sinop	-1,48	Çorum	8,41
Nevşehir	-9,61	Giresun	-2,24	Düzce	0,84	Bursa*	-1,65	Erzurum	8,15
Tokat	-9,64	Erzincan	-2,32	Karabük	0,83	Çankırı	-2,05	İstanbul*	7,99
Çankırı	-9,88	Yalova	-3,06	Nevşehir	0,82	Yalova	-2,10	Zonguldak	7,81
Gaziantep	-10,23	Artvin	-3,14	Aksaray	0,79	Ardahan	-2,13	Elazığ	7,67
İğdır	-10,25	Samsun	-3,15	Karaman	0,76	Gümüşhane	-2,54	Yozgat	7,40
Osmaniye	-10,48	Ardahan	-3,16	Kastamonu	0,75	Tekirdağ	-2,70	Kars	7,36
Bolu	-10,69	Kocaeli	-3,34	Kilis	0,75	Eskişehir	-2,81	Sivas	6,81
Trabzon	-10,83	Manisa	-3,37	Kütahya	0,73	Osmaniye	-2,90	Düzce	6,74
Rize	-11,03	Adana	-3,72	Afyonkarahisar	0,70	Afyonkarahisar	-3,05	Gaziantep	6,68
Karaman	-11,09	Mersin	-3,72	Çankırı	0,69	Artvin	-3,29	Hatay	6,53
Yozgat	-11,44	Bursa*	-3,95	Bayburt	0,63	Giresun	-3,42	Bayburt	6,15
Gümüşhane	-11,47	İstanbul*	-3,99	Gümüşhane	0,58	Bilecik	-4,70	Rize	6,01
Samsun	-11,72	Antalya	-4,17	Şanlıurfa	0,46	İzmir*	-5,06	İğdır	5,87
Şanlıurfa	-11,90	Balıkesir	-4,27	Kahramanmaraş	0,45	Kars	-5,23	Bartın	5,84
Erzincan	-11,99	Bartın	-4,72	Kırşehir	0,01	Denizli	-5,51	Adıyaman	5,27
Elazığ	-12,23	Ankara*	-4,73	Erzurum	-0,19	Edirne	-5,63	Ardahan	5,12
Kütahya	-12,79	Burdur	-4,78	Elazığ	-0,92	Karabük	-6,18	Muş	4,31
Erzurum	-13,27	Isparta	-4,87	Kars	-2,57	Manisa	-6,51	Malatya	4,27
Niğde	-13,31	İzmir*	-5,46	Bingöl	-2,64	Burdur	-7,22	Erzincan	4,17
Kahramanmaraş	-13,33	Sinop	-5,53	Tunceli	-4,82	Balıkesir	-7,23	Bingöl	4,08
Sivas	-14,00	Hatay	-5,54	Ağrı	-5,91	Isparta	-7,33	Bitlis	3,28
Malatya	-14,01	Zonguldak	-5,65	Batman	-6,08	Kırşehir	-7,35	Diyarbakır	2,79
Adıyaman	-14,36	Bilecik	-5,67	Van	-6,21	Antalya	-7,49	Şırnak	1,98
Ordu	-14,53	Çanakkale	-5,74	Siirt	-7,21	Kırklareli	-7,52	Şanlıurfa	1,86
Düzce	-14,69	Denizli	-6,27	Diyarbakır	-7,28	Uşak	-7,63	Ağrı	1,66
Kilis	-14,76	Eskişehir	-6,44	Muş	-7,32	Aydın	-7,67	Tunceli	1,65
Kayseri	-14,94	Aydın	-6,88	Bitlis	-7,40	Adana	-7,84	Siirt	1,59
Konya	-15,10	Tekirdağ	-7,49	İğdır	-8,41	Amasya	-8,15	Hakkari	1,31
Aksaray	-15,47	Muğla	-7,51	Mardin	-9,08	Muğla	-8,46	Van	1,27

24 HAZİRAN MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMİ SONUÇLARININ SAYISAL ANALİZİ

Bayburt	-15,90	Kırklareli	-8,23	Hakkari	-13,54	Mersin	-8,62	Batman	1,20
Kırıkkale	-18,64	Edirne	-11,60	Şırnak	-15,29	Çanakkale	-8,67	Mardin	1,13

(*) Ankara ve Bursa'da 2015'ten 2018'e bölge sayısı değiştiğinden, Ankara, Bursa, İstanbul ve İzmir tek bir bölge (il) olarak sunulmuştur.